

ΕΝΑΣ ΚΩΔΙΚΑΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΣΠΑΡΤΗ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ : Μυρτώ Βλάχου, Βασιλική Ταρνανά
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ - ΔΙΟΡΘΩΣΗ : Γεωργία Πειρουνάκη
ΕΙΚΟΝΕΣ : Μαρίνα Βελιώτου
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ : Ατελιέ εκδόσεων
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ : Ατελιέ εκδόσεων

Έκδοση: Αθήνα, Φεβρουάριος 2024

ISBN: 978-960-468-359-8

© Copyright

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΙΧΑΛΗ ΣΙΔΕΡΗ

A. Μεταξά 28 & Θεμιστοκλέους, Εξάρχεια 106 81, Αθήνα

Τηλ.: 210 3301161-2-3, fax: 210 3301164

e-mail: info@siderisbooks.gr • www.siderisbooks.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ ΣΤΑ SOCIAL MEDIA

<https://linktr.ee/m.siderisbooks>

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή του συνολικού περιεχομένου ή μέρους αυτού σε οποιοδήποτε μέσο, ηλεκτρονικό ή μη, χωρίς την έγγραφη άδεια του συγγραφέα και του εκδότη. Το παρόν αποτελεί προϊόν μυθοπλασίας. Τα πρόσωπα, τα ονόματα και οι καταστάσεις είναι φανταστικά. Οποιαδήποτε ομοιότητα είναι συμπτωματική και δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΑΣ
ΠΑΙΔΙΚΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ
Εικονογραφημένα Παραμύθια • Κόμικς • Παιδική και Εφηβική Λογοτεχνία
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Μυθιστόρημα • Ποίηση • Θέατρο • Δοκίμιο
ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ & ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
Εκπαιδευτικά • Σχολικά Βοηθήματα • Ιταλικά Εκπαιδευτικά • Δίγλωσσα Λεξικά • Δίγλωσσοι Διάλογοι
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ / ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ / ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΎΛΗΣ

Εκδίδουμε έργα για παιδιά και ενήλικους με επιμέλεια και σωστή προσέγγιση στη γνώση και την φιθαναγωγία. Προβάλλονται, διαφημίζονται, προωθούνται στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Διαβάζουμε Έλληνες συγγραφείς - Στηρίζουμε το ελληνικό βιβλίο

Μυρτώ Βλάχου - Βασιλική Ταρνανά

ΕΝΑΣ ΚΩΔΙΚΑΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΣΠΑΡΤΗ

 εκδοσεις
**Μιχαήλ
Σιδερή**

Το μέλλον ανήκει σ' αυτούς που πιστεύουν στα όνειρά τους.

Έλινορ Ρούζβελτ, (1884 -1962).

Πίνακας Περιεχομένων

Πρόλογος	11
Εισαγωγή	
Η τοποθεσία και το όνομα της αρχαίας Σπάρτης.....	13
Κεφάλαιο 1ο	19
1.1 Κοινωνική δομή	19
1.2 Η καθημερινότητα στην αρχαία Σπάρτη	26
1.3 Η εκπαίδευση στην αρχαία Σπάρτη.....	30
1.4 Θρησκευτική ζωή και χοροί	34
Κεφάλαιο 2ο	39
2.1 Περί πολέμου.....	39
2.2 Η μάχη των Θερμοπυλών.....	43
Κεφάλαιο 3ο	
Οι Σπαρτιάτισσες.....	49
Κεφάλαιο 4ο	
Συμπεράσματα.....	56
Κεφάλαιο 5ο	
Προτάσεις διδασκαλίας.....	59
Βιβλιογραφία	65

Πρόλογος

Η ιδέα για το περιεχόμενο αυτού του βιβλίου ανήκει στην Εταιρεία Σπαρτιατικών Σπουδών, η οποία στάθηκε αρωγός δίπλα μας σε κάθε δυσκολία που εμφανίστηκε μπροστά μας. Για εμάς, όλα ξεκίνησαν τον Μάρτιο του 2022, όταν άνοιξαν οι πρώτες θέσεις πρακτικής άσκησης στην Εταιρεία Σπαρτιατικών Σπουδών και με χαρά γίναμε δεκτές. Καμία από τις δύο δεν μπορούσε να φανταστεί τι πλούτο γνώσεων θα αποκομίζαμε, αλλά και τι δυσκολίες θα αντιμετωπίζαμε στη συνέχεια. Οι πληροφορίες που τελικά επιλέξαμε να προστεθούν στο βιβλίο αυτό προέκυψαν έπειτα από προσεκτική μελέτη και διασταύρωση με πολλές πηγές, πράγμα το οποίο αποδείχθηκε πιο χρονοβόρο από ό,τι περιμέναμε. Αυτό όμως που δεν μας δυσκόλεψε καθόλου, αυτό που για άλλους θα φάνταζε ως ο ανασταλτικότερος παράγοντας της συνεργασίας μας ήταν η απόσταση μεταξύ μας, Σπάρτη - Θεσσαλονίκη. Από ό,τι φαίνεται όμως, η Εταιρεία Σπαρτιατικών Σπουδών έκανε καλή επιλογή και η συνεργασία μας αποδείχθηκε κάτι περισσότερο από άριστη. Έτσι, λοιπόν, έχουμε και βλέψεις για μελλοντική συνεργασία.

Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να ευχαριστήσουμε η μία την άλλη για την κατανόηση και τον αμοιβαίο σεβασμό των διαφορετικών μας απόψεων, αλλά και για τη δημιουργία μιας φιλίας. Ευχαριστούμε επίσης τον κύριο Στέργιο Ι. Τζιάτζιο, που απλόχερα μας

δάνεισε βιβλία από την προσωπική του βιβλιοθήκη για την έρευνά μας. Κυρίως, όμως, ευχαριστούμε την Εταιρεία Σπαρτιατικών Σπουδών για την εμπιστοσύνη που μας έδειξε. Ελπίζουμε να φανήκαμε αντάξιες των προσδοκιών τους.

*Μυρτώ Βλάχου, Βασιλική Ταρνανά
Σπάρτη - Θεσσαλονίκη, Ιούλιος 2023*

Εισαγωγή

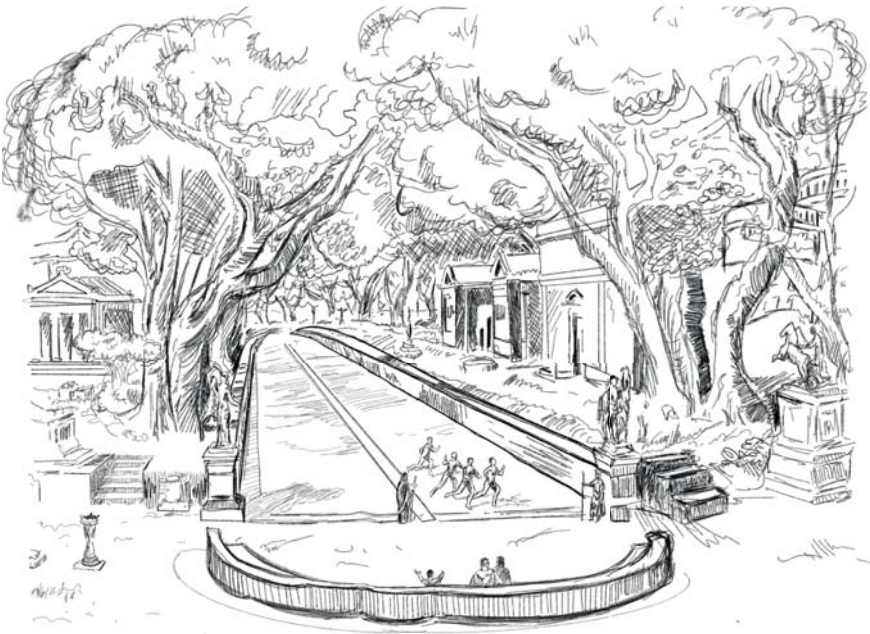
Η τοποθεσία και το όνομα της αρχαίας Σπάρτης

Την αρχαία Σπάρτη θα τη συναντούσε κανείς στην πεδιάδα της Λακεδαίμονος, την οποία διέσχιζε ο ποταμός Ευρώτας, ανάμεσα σε δύο λόφους, τον Ταϋγετο και τον Πάρνωννα. Η πόλη αυτή καθαυτή βρισκόταν πάνω σε έναν λοφίσκο στο κέντρο της περιοχής, ώστε να έχει την εποπτεία όλης της περιφέρειας. Χαρακτηριστικό γνώρισμά της ήταν η έλλειψη τειχών, καθώς τείχη θεωρούνταν οι ίδιοι οι πολίτες της, οι οποίοι μάχονταν με σθένος για την προστασία της έναντι των εχθρών της.

Ας μάθουμε πώς πήρε το όνομά της. Πρώτος βασιλιάς της πόλης υπήρξε ο Λέλεγας (Λέλεξ), γι' αυτό και η περιοχή αρχικά ονομαζόταν *Λελεγία*. Ο Λέλεγας ήταν αυτόχθων

γενάρχης όλων των βασιλικών οικογενειών της Λακωνίας και της Μεσσηνίας. Απέκτησε δύο γιους, τον Μύλη και τον Πολυκάονα¹, και μία κόρη, τη Θεράπνη.

Με τον θάνατο του Λέλεγα, τον θρόνο ανέλαβε ο Μύλης, τον οποίο αργότερα διαδέχθηκε ο γιος του, ο Ευρώτας². Εκείνος απέκτησε μία κόρη, τη Σπάρτη. Επειδή όμως δεν είχε γιο να τον διαδεχθεί, έδωσε τον θρόνο στον γαμπρό του, τον Λακεδαίμονα. Ο νέος βασιλιάς ήταν γνωστός για τη θεική καταγωγή του, καθώς πατέρας του ήταν ο Δίας³ και μητέρα του η Ταυγέτη. Για να τιμήσει τη σύζυγό του, Σπάρτη, έδωσε το όνομά της στην πόλη.

- 1 Ο Πολυκάονας παντρεύτηκε τη Μεσσήνη, κόρη του Τρίοπα από το Άργος, και εγκαταστάθηκε στη Μεσσηνία, με πρωτεύουσα την Ανδανία, για να τιμήσει τη σύζυγό του.
- 2 Ο Ευρώτας αντιμετώπισε την υπερχειλίση του ομώνυμου ποταμού, που πλημμύρισε την περιοχή, δημιουργώντας μια διώρυγα, η οποία θύμιζε μεγάλο κανάλι, που οδηγούσε τα νερά προς τη θάλασσα. Προς τιμήν του, ο ποταμός έλαβε το όνομά του.
- 3 Επειδή ο Λακεδαίμων ήταν γιος του Δία, πατέρα των θεών και των ανθρώπων, ο Δίας θεωρείται εθνάρχης των Σπαρτιατών.

Μια άλλη εκδοχή, που χρονολογείται από την εποχή του Χαλκού (3300 - 1100 π.Χ.), είναι πως το όνομα «Σπάρτη» προέρχεται από το ρήμα «σπείρω» καθώς *Σπάρτη* είναι η σπαρτή, σπαρμένη γη. Κατά άλλους, αυτή η ονομασία δήλωνε την ύπαρξη αγρών και κήπων σε όλη την πεδιάδα, ενώ υποστηρίζεται και η άποψη της διάσπαρτης κατοίκησης της πόλης, λόγω του ότι υπήρχαν κατοικίες διασκορπισμένες σε όλη την επικράτειά της.

Οι Σπαρτιάτες θεωρούνταν καθαρόαιμοι Δωριείς⁴, μιλούσαν τη δωρική διάλεκτο, γι' αυτό και οι κοινωνικοπολιτικοί θεσμοί τους είχαν εδραιωθεί κατά το πρότυπο των τριών δωρικών φυλών⁵. Η κοινωνία της αρχαίας Σπάρτης ήταν διαφορετική από την εικόνα που παρουσιάζοταν. Ενώ θεωρούσαν πως όλοι οι πολίτες ήταν ισότιμοι, στην πραγματικότητα ήταν μια πόλη ιεραρχικά δομημένη. Στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκονταν οι πολίτες, οι λεγόμενοι *όμοιοι*, οι οποίοι κατοικούσαν μέσα στην πόλη.

Ακολουθούσαν οι *περίοικοι*, που έμεναν στα πέριξ της πόλης. Τελευταίοι έρχονταν οι *είλωτες*, οι υποδουλωμένοι εργάτες. Η πόλη χωριζόταν σε πέντε *περιοχές-κώμες*, τις οποίες οι Σπαρτιάτες αποκαλούσαν ξεχωριστά την κάθε μία «ωδή». Οι κώμες έφεραν τα εξής ονόματα: *Πιάνη*, *Λίμνες (αί Λύμναι)*, *Μεσσόα*, *Κυνόσουρα* και *Αμύκλες*.

Οι κοινωνικές και πολιτικές ανισότητες της πόλης δημιούργησαν ποικίλες διαμάχες ανά το πέρασ των αιώνων, οι οποίες οδήγησαν την κάποτε σπουδαία αρχαία Σπάρτη στον χαμό της. Ο Αριστοτέλης αναφέρει ότι η Σπάρτη καταστράφηκε εξαιτίας της ολιγανθρωπίας της. Κατά τον 4ο και τον 5ο αιώνα π.Χ., ο αριθμός των πολιτών της μειώθηκε απότομα, καθώς οι ίδιοι δεν μπορούσαν να παραστούν στα συσσίτια της πόλης, επειδή δεν ήταν

4 Οι Δωριείς θεωρούνται η αφορμή για την έναρξη της σπαρτιατικής ιστορίας.

5 Οι τρεις δωρικές φυλές ήταν: οι Υλλείς, οι Δυμάνες και οι Πάμφυλοι.

δυνατό να αντεπεξέλθουν στην εισφορά των τροφίμων που ήταν απαραίτητη προκειμένου να διατηρήσουν το δικαίωμα συμμετοχής τους σε αυτά.

Με τον όρο «σπαρτιατικός μύθος» αναφερόμαστε στην υστεροφημία που απέκτησε η πόλη τόσο ως κοινωνία, όσο και ως στρατιωτική δύναμη για μεγάλη χρονική περίοδο, με αποτέλεσμα να κεντρίσει το ενδιαφέρον πολλών μεταγενέστερων ερευνητών.